

• **PRAGMAPOEETIKA** (*pragmapoetics*)

= poeetilise keelekasutuse filosoofia, keelekasutust uuriv poeetika
(vrd pragmalingvistika – keelekasutuse lingvistika)

• **kõnetegu** (*speech act*) = lausung (*utterance*): 1) tegevus, protsess
2) tegevuse tulemus

• **poetiline kõnetegu** = kujundlik, **retooriline kõneakt**; poetiline illokutsioon

• **teisene mudelsüsteem** = sekundaarne modelleeriv süsteem

• **esmane mudelsüsteem** = primaarne modelleeriv süsteem; loomulik keel, tavakeel

• **keeletegevusõpetus** = lingvistiline pragmaatika

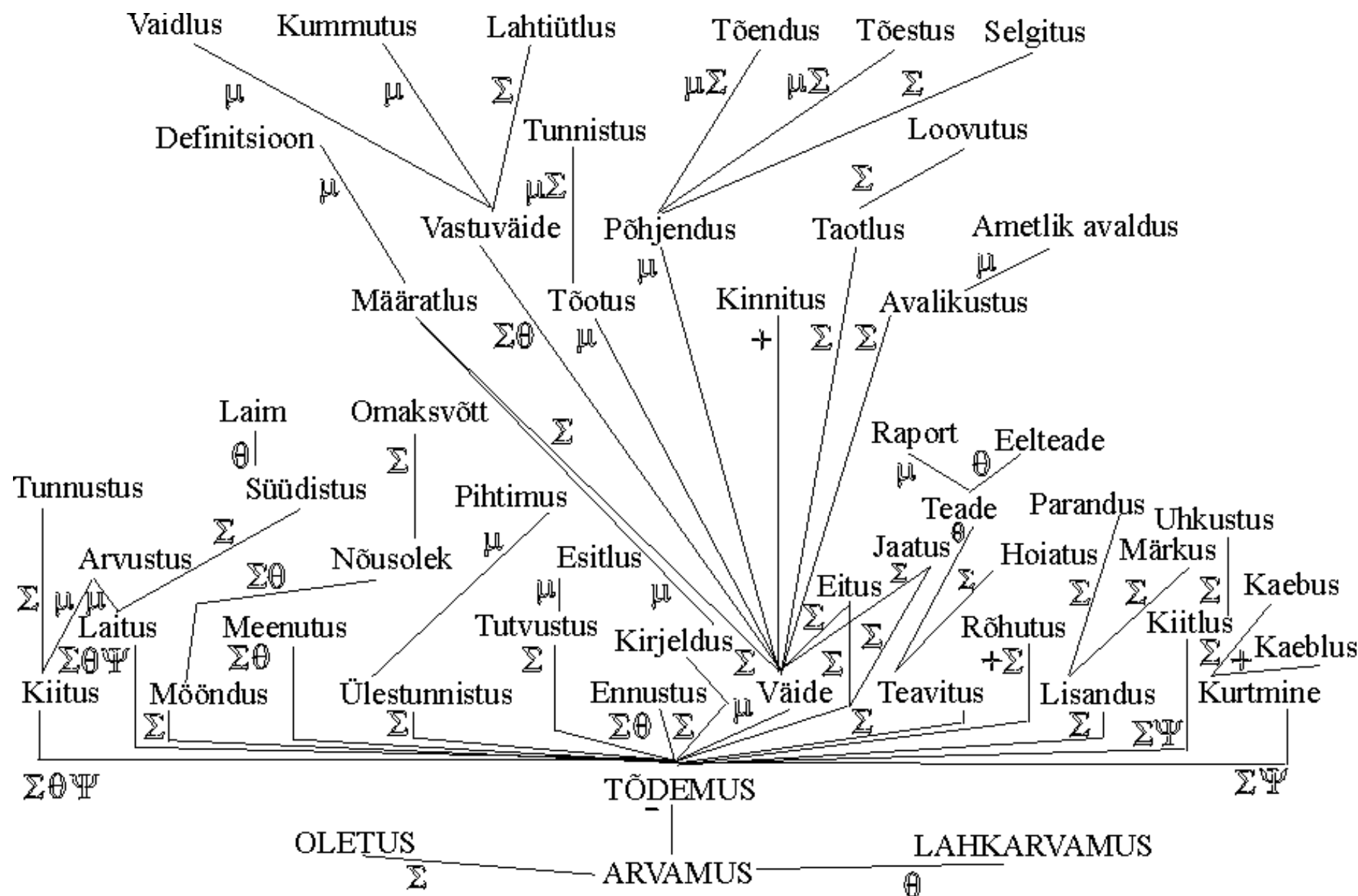
- **DEIKSIS** (*deixis*)
- **orientatsioonitegu** = iga kõnetegu on ühtlasi (kontekstuaalne)
- **orientatsiooniakt**
- **kontekstisidusus** (*context-dependence*)
- **orientatsioonikese** (*origo, zero-point*)
- **lausungirefleksiivsus** = lausungi eneseleosutamine
- **indeksaal, indeksväljend; deiktiline väljend, deiktikud**
(*indexical, egocentric particular; deictic expression, deictics*)
- **deiktilised terminid** = indeksaalne leksika
- **deiktilised elemendid** = indeksaalsed grammatilised vormid
- **deiktilised viited** = leksika- ja vormitunnusteta deiksis, kontekstist tuletatav deiksis
- **reaaldeiksis** = tegelik deiksis
- **fantaasiadeiksis** = fiktsionaaldeiksis (*deixis am phantasma*)
- **isikudeiksis, ajadeiksis, kohadeiksis; sotsiaal-, emotsionaal-, modaal-, diskursi-, tekstideiksis**
- **kodeerimiskoht ja -aeg, vastuvõtukoht ja -aeg, sisudeiksis** (sisu koht ja aeg)
- **meie-deiksis; segadeiksis** (*impure deixis*)

- **KÕNETEGUDE TEOORIA** (*theory of speech acts*)
- **kõnetegu** = kõneakt (*speech act*), illokutiivne akt (*illocutionary act*)
- **kõnejõud** = illokutiivne jõud (*illocutionary force* [**speech force** – A.M.])
- kõneakti **edukustingimused** (*conditions of success*) = **saavutustingimused** (*conditions of achievement*) [**õnnestumistingimused** (*felicity conditions*)] – edukas kõnetegu, ebaedukas kõnetegu
- propositsiooni **rahuldamistingimused** (*conditions of satisfaction*)
- **eduväärtused** (*success values*) (vrd tõeväärtused, *truth values*)
- **lausetähenduse** (*sentence meaning*) komponendid: **jõud** (*forces*), **väljendussisud** (*senses (of sentences) = propositions*), osutused (*denotations*); lausung = lause väljendamine
- **kõnelejatähendus** = **lausungitähendus** (*speaker meaning, utterance meaning*) (vrd juhutähendus – kui kõnelejatähendus ja lausetähendus ei kattu)
- **loomulik tähendus** (*natural meaning*) ja **mitteloomulik tähendus** (*non-natural meaning*)
- **lause kasutamine** (*use*) ja **mainimine** [tsiteerimine] (*mention* – kõnes nimetama, mainima)
- (lause või kõneteo) **tüüp** (*type*) ja **näidis** [eksemplar] (*token*)

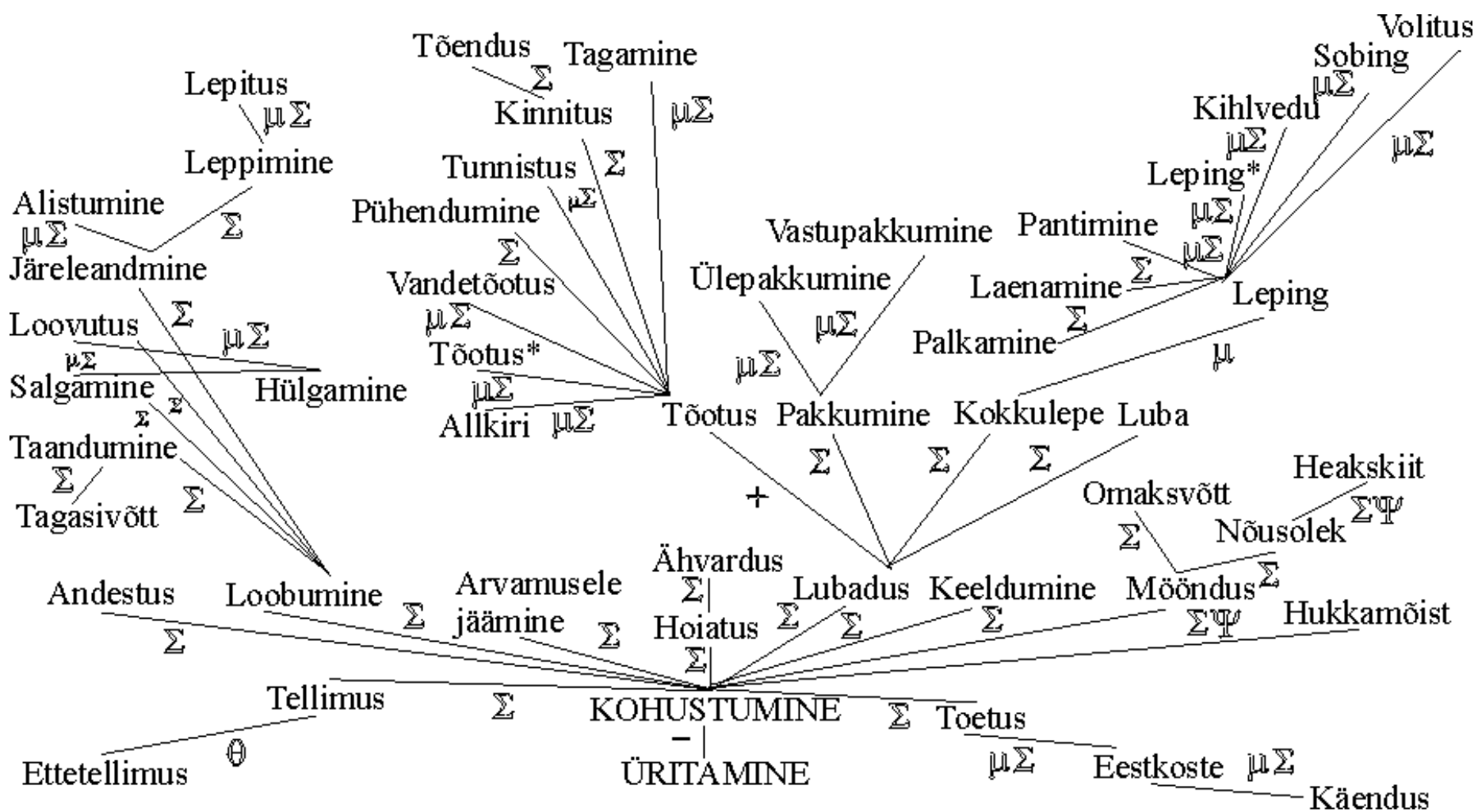
- kaudne kõnetegu, kaudne kõneakt (*indirect speech act*)
- lisajõu(dude)ga kõnetegu (*additional force*)
- **performatiivne verb**
- **ekplitsiitne performatiiv**
- kõnejõu märkija (*illocutionary force marker, function-indicating device*)
- lausungiakt [v.o lauseakt] = **lokutiivne tegu** (*locutionary act*) = **foneetiline + faatiline + reetiline tegu = propositsiooniakt = referentsi + predikatsiooniakt**
- kõneteo mõjutegu = **perlokutiivne tegu** (*perlocutionary act*)
- otsuseakt = verdiktiiv
- võimuakt = eksertsitiiv
- kohuseakt = komissiiv
- „käitumistavaakt“ = “behabitiiiv”
- esitusakt = ekspositiiv

- **tõdemused** = assertiivid (*assertives*)
- **kohustumised** = komissiivid (*commissives*)
- **juhised** = direktiivid (*directives*)
- **kehtestused** = deklaratiivid (*declarations*)
- **tundeväljendused** = ekspressiivid (*expressives*)

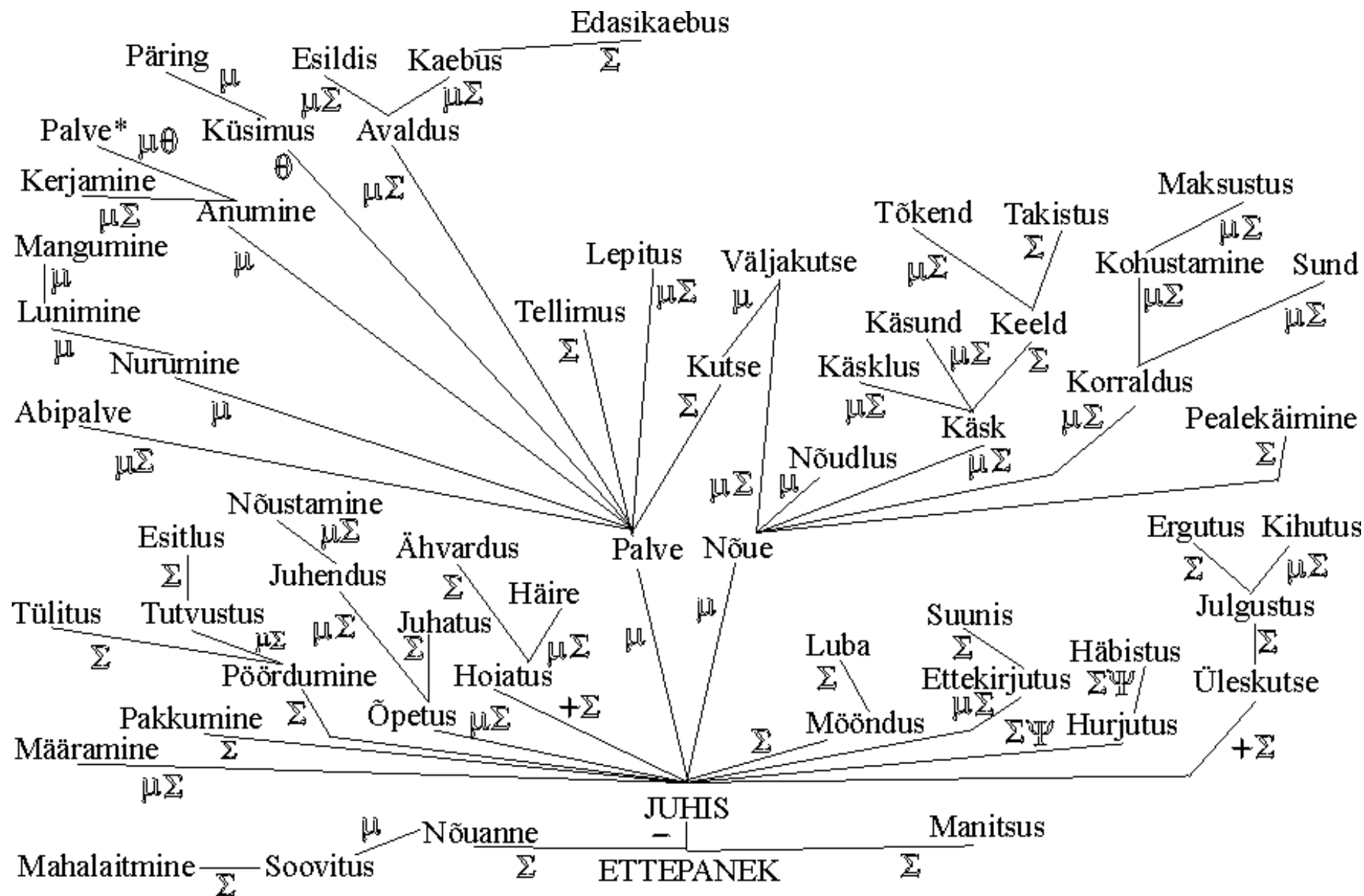
- **lihtkõnejõud ja -tegu** (*elementary illocutionary force, act*)
- **ühendkõnetegu**, **komplekskõnetegu** (*complex speech act*)
- **makrokõnetegu** (*macro speech act*)

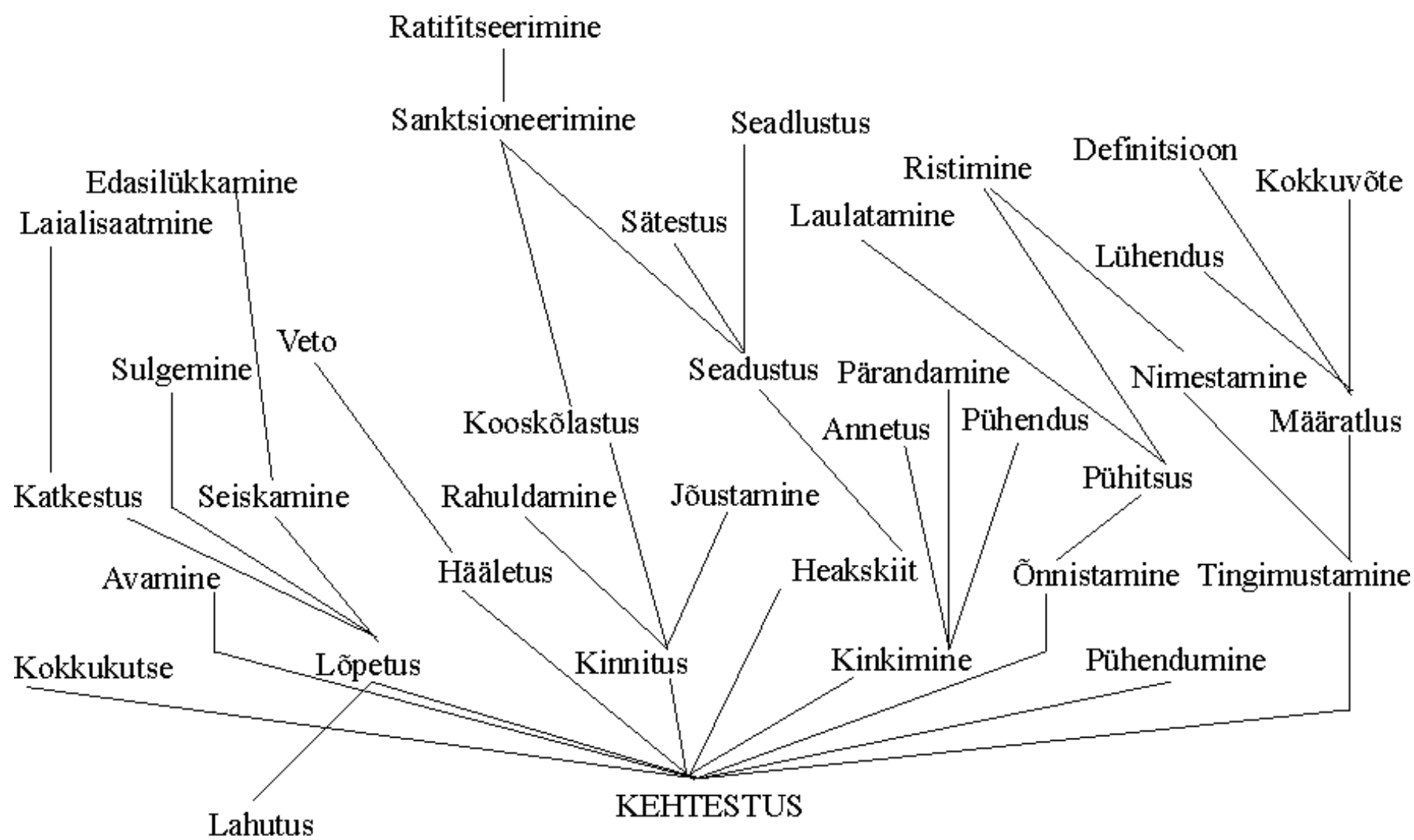
Joonis 1. Tõdemused

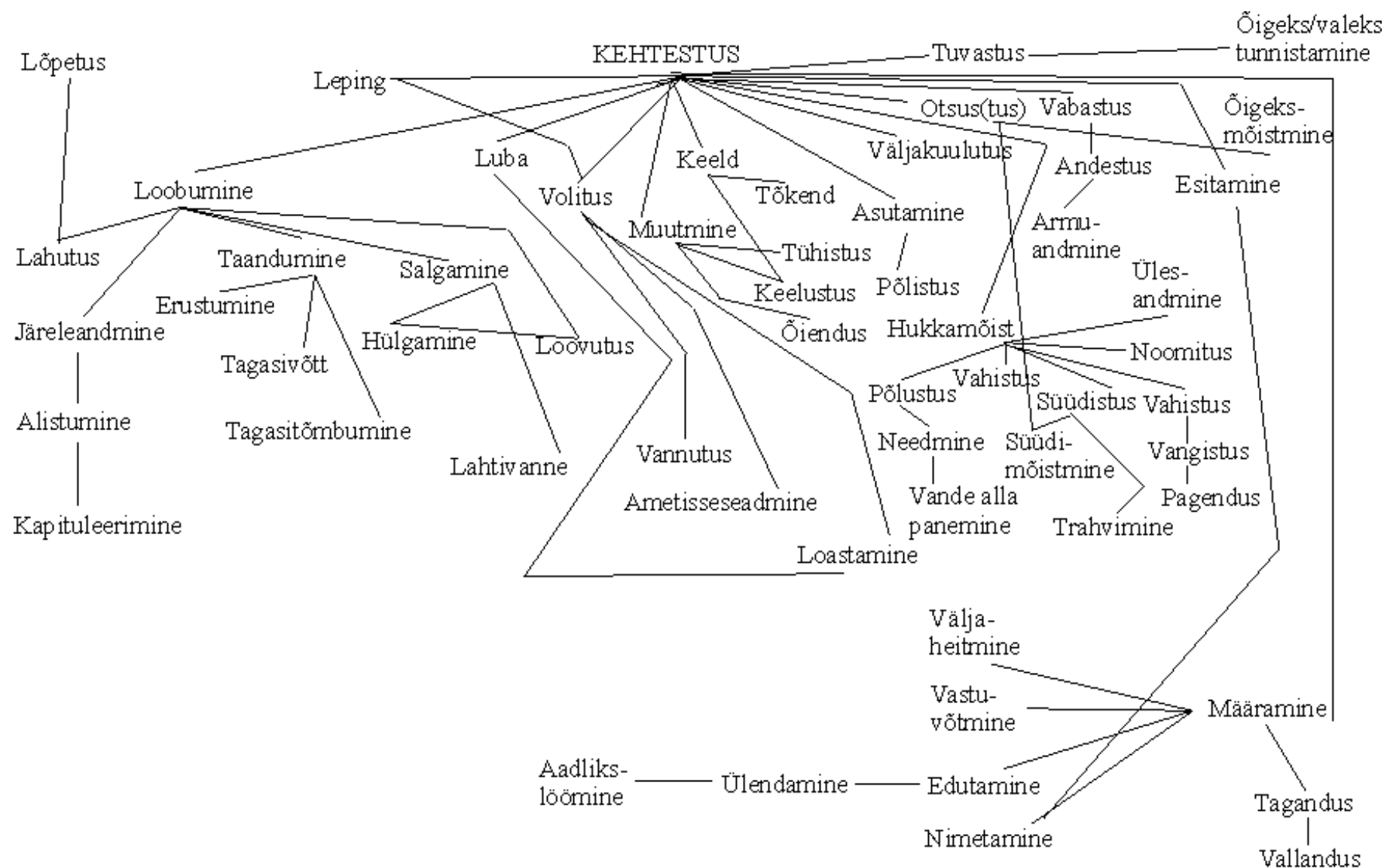
Joonis 2. Kohustumised

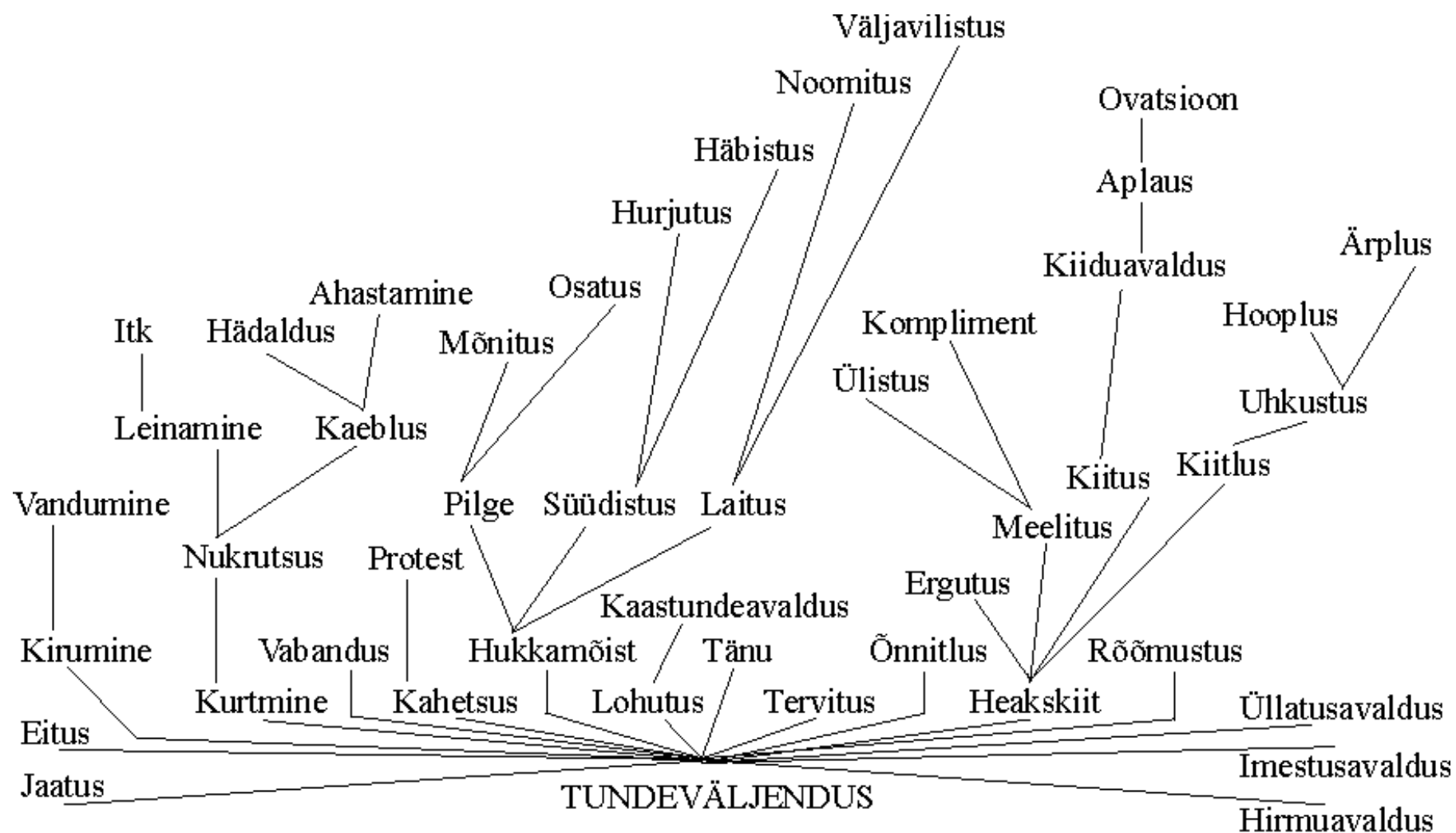
Joonis 3. Juhised

Joonis 4a. Kehtestused

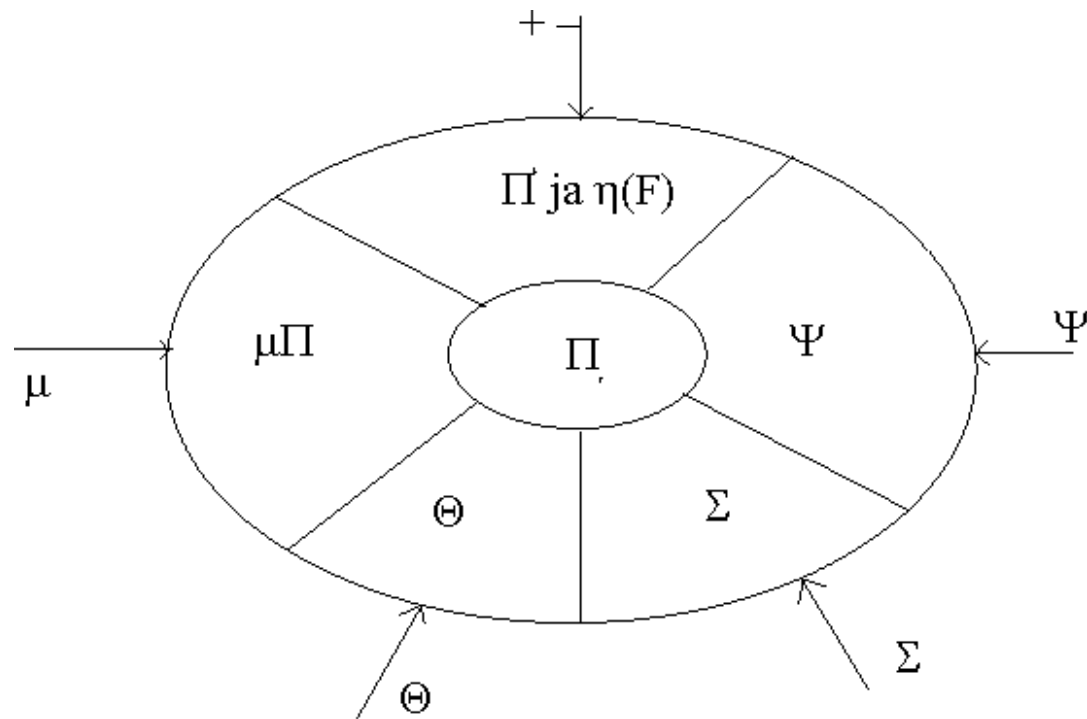

Joonis 4b. Kehtestused

Joonis 5. Tundeväljendused

- **illokutiivne loogika**
- **kõnejõupunkt** = **illokutiivne punkt** (*illocutionary point*) = kõnejõu mõte, eesmärk, tuum
- arendus: **kõneteopunkt** = kõneteo mõte, eesmärk, tuum
- assertiivne, komissiivne, direktiivne, ekspressiivne, deklaratiivne **kõnejõupunkt**
- **sõnade ja maailma sobitamise suund** (*direction of fit: world-to-word, word-to-world, null or empty, double direction of fit*)
- **kõnetegude klassid ja tüübid**
- **kõnejõu komponendid** (*components of illocutionary force*)
- kõnejõupunkt
- **kõnejõupunkti tugevusaste** (*degree of strength of the illocutionary point*)
- **kõnejõupunkti saavutusviis** (*mode of achievement*)
- **propositsioonilise sisu tingimused** (*propositional content conditions*)
- **eeltingimused** (*preparatory conditions*)
- **siirusetingimus** (*sincerity condition*) = **propositsiooniline hoiak** (*propositional attitude*) = vaimuseisund (usk, soov, kavatsus, tahe, mistahes formaliseeritav meeleolu)
- **siirusetingimuse tugevusaste** (*degree of strength of the sincerity condition*)
- **kõnejõu tugevusaste** (*degree of strength*)
- **siiras kõnetegu**, **ebasiiras kõnetegu**

•konstrueerimishüpotees

•algkõnejõud (*primitive illocutionary force*)

•propositsioonilise sisu lisamine

•eelingimuse lisamine

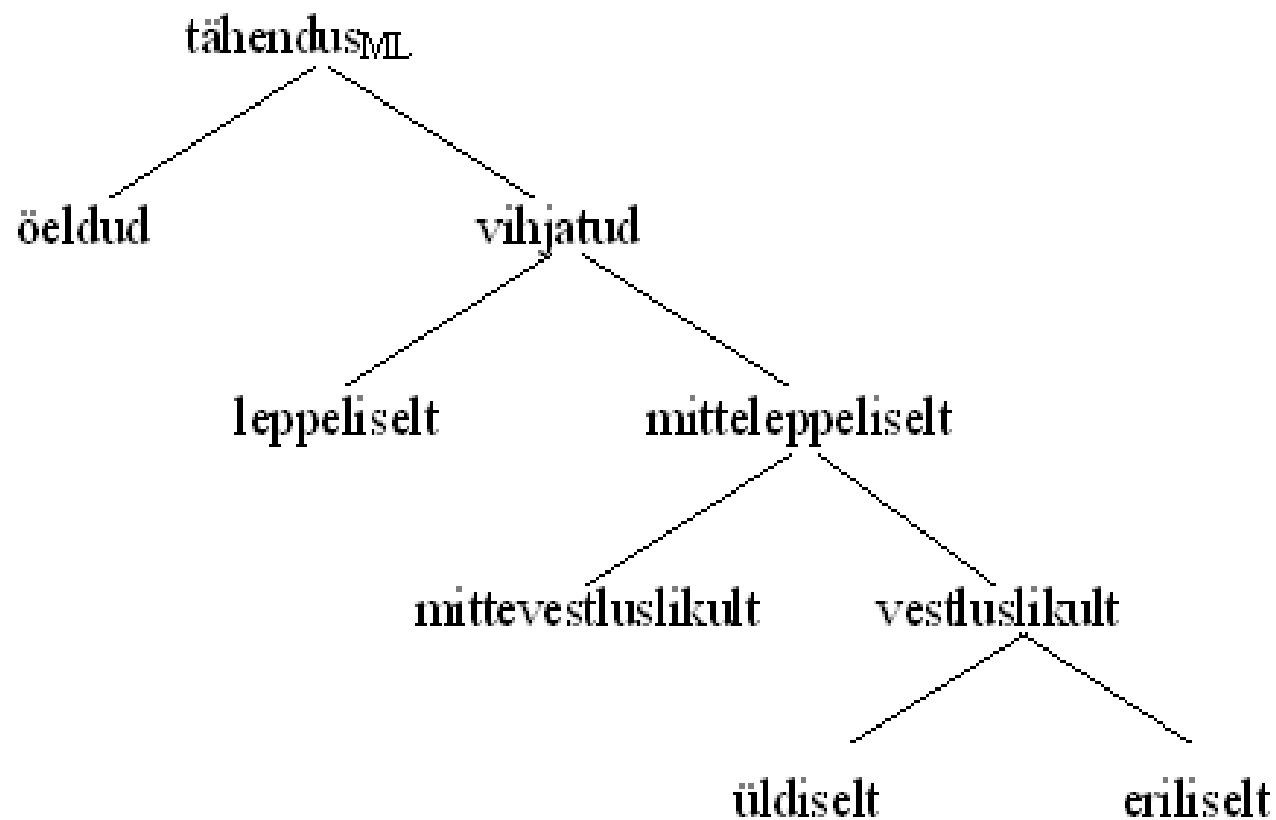
•siirusetingimuse lisamine

•kõnejõupunkti saavutusviisi piiramine

•kõnejõu tugevusastme muutmine

- FIKTSIOON
- fiktionaalne kõnetegu (*vrs fiktiivne kõnetegu*)
- endtaandav kõnetegu (*self-defeating speech act*)
- mängult uskumine (*make-believe*) = kujuteldav usk, propositsiooniline hoiak [hoiakute kompleks – A.M.]
- mängult uskumise mäng (*game of make-believe*)
- **fiktionaalsed tõed** = tõed fiktsiooni alas, **fiktionaalse** (implitseeritud, kujuteldud) **autori** usud

Vestluse implikatuur

- **IMPLIKATUUR** (*implicature*) = diskursiivne vihjamine ja järeldamine
- **leppeline e konventsionaalne implikatuur** (*conventional implicature*);
püsiimplikatuur (*standard implicature*)
- **mitteleppeline implikatuur** (*non-conventional implicature*)
- **vestluslik e konversatiivne implikatuur** (*conversational implicature*)
- **üldine vestluse implikatuur** (*generalized conversational implicature*)
- **implitseeritu** e vihjatu või järeldatu (*implicatum*)
- **koostööpõhimõte** (*cooperative principle*)
- **vestluse maksimumid** (*conversational maxims*)
- **hulga-** e kvantiteedikategooria
- **sisu-** e kvaliteedikategooria
- **seose-** e relevantsuskategooria
- **laadi-** e maneerikategooria
- pseudoimplikatuur = **kuulajaimplikatuur** *vrs* **kõnelejaimplikatuur**

Vestluse koostööpõhimõte (Paul H. Grice implikatuuriteooria)

I. Hulgakategooria: 1) *Edasta piisavalt teavet*
2) *Ära teabega liialda*

II. Sisukategooria: *Räägi tõtt ehk:*
1) *Ära valeta meelega*
2) *Ära ütle, kui ei tea*

III. Seosekategooria: *Räägi asjast*

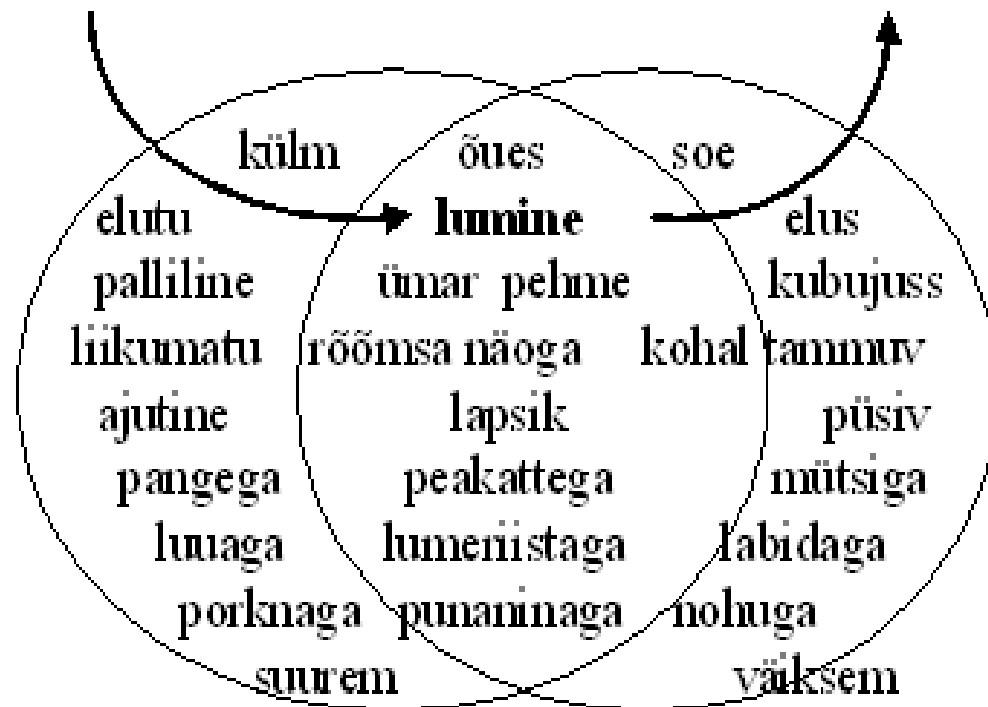
IV. Laadikategooria: *Ole mõistetav ehk mitte:*
1) *ähmane*
2) *mitmemõtteline*
3) *lobisev*
4) *ebakorrektn*

- METAFOOR
- totum pro toto
- lihtne metafoorne lausung
- lahtine metafoorne lausung
- irooniline lausung
- kulunud metafoor
- kaudne kõnetegu
- sõnasõnaline lausung/tähendus (*literal utterance/meaning*) vrs mitte-sõnasõnaline (*non-literal utterance*) e mitmemõtteline lausung
- määrava kirjelduse **osutav ja omistav kasutus** (*referential use, attributive use*)
- üteldu e lausutu = lausetähendus
- mõteldu = kõnelejatähendus

Metafoor

Liisa on lumememm

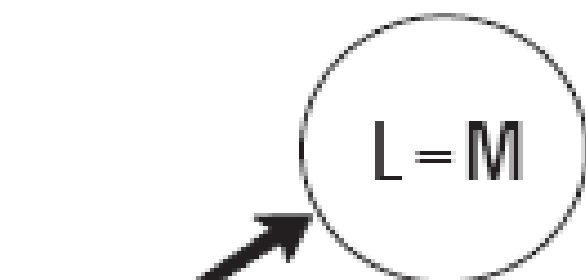
olla lumememm (N) ←----- olla lumine laps (M)

$$N \supset N^* \subset M$$

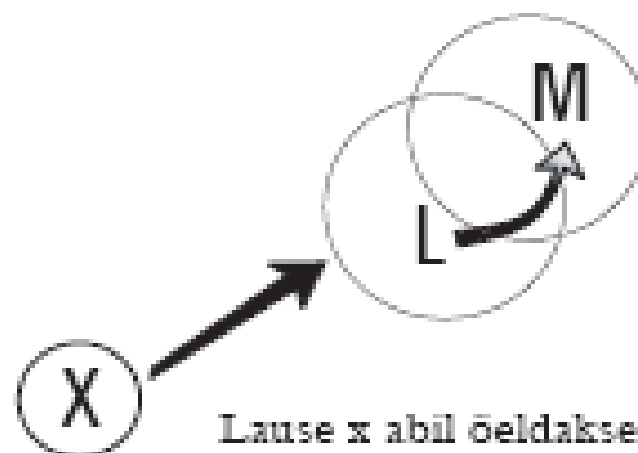
totum pro parte > pars pro toto = totum pro toto

17. joonis. Sõnasõnaline lausung

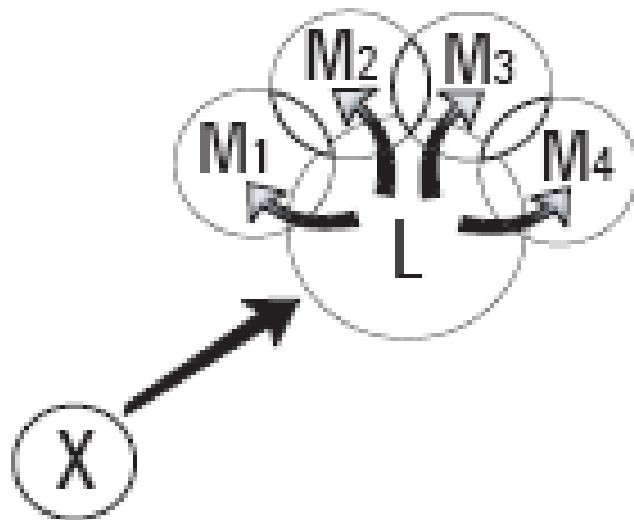
Lause x abil öeldakse L ja mõeldakse L ($L=M$).

18. joonis. Kujuandlik lausung

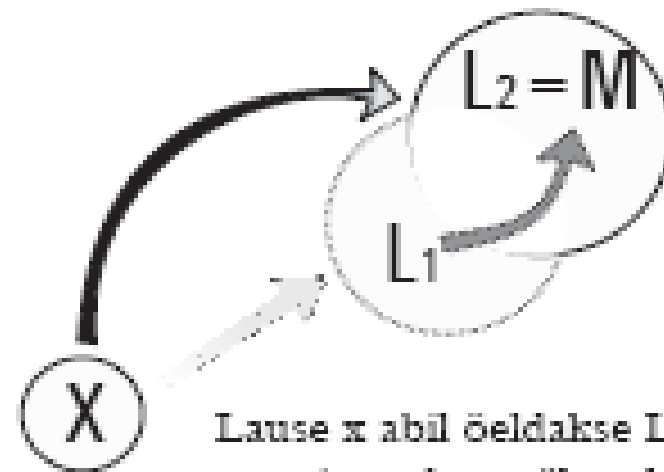
Lause x abil öeldakse L , kuid mõeldakse M ($L \neq M$).

19. joonis. Mitmetähenduslik lausung

Õeldakse L , kuid mõeldakse mitut: $M_1, M_2, M_3, M_4, \dots$
Kunstis on avatud tähendusega kujund loomulik.

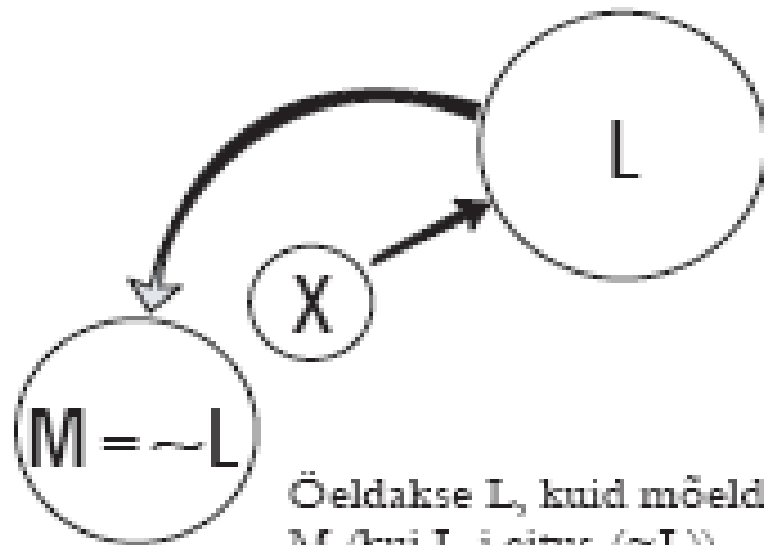
20. joonis. Kulunud kujund

Lause x abil õeldakse L_2 , mis on x -i uus lausetähendus, ja mõeldakse L_2 ($L_2 = M$).
Algne lausetähendus L_1 on taandunud.

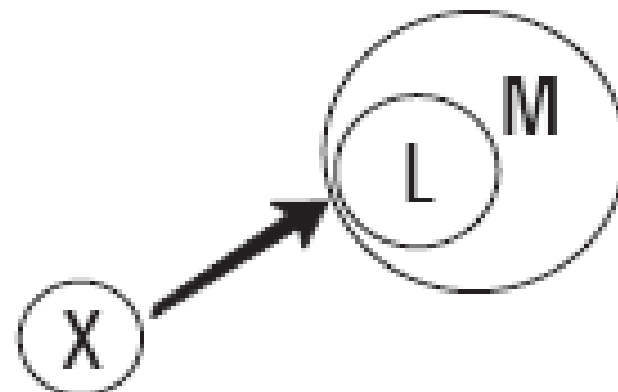
Kulunud metafoorid: *lõustajalg, elutee, küba inimene, kinnised tunded, püssiõhk, suurmees, emakeel, isamaa, vendlus.*

21. joonis. Iroonia

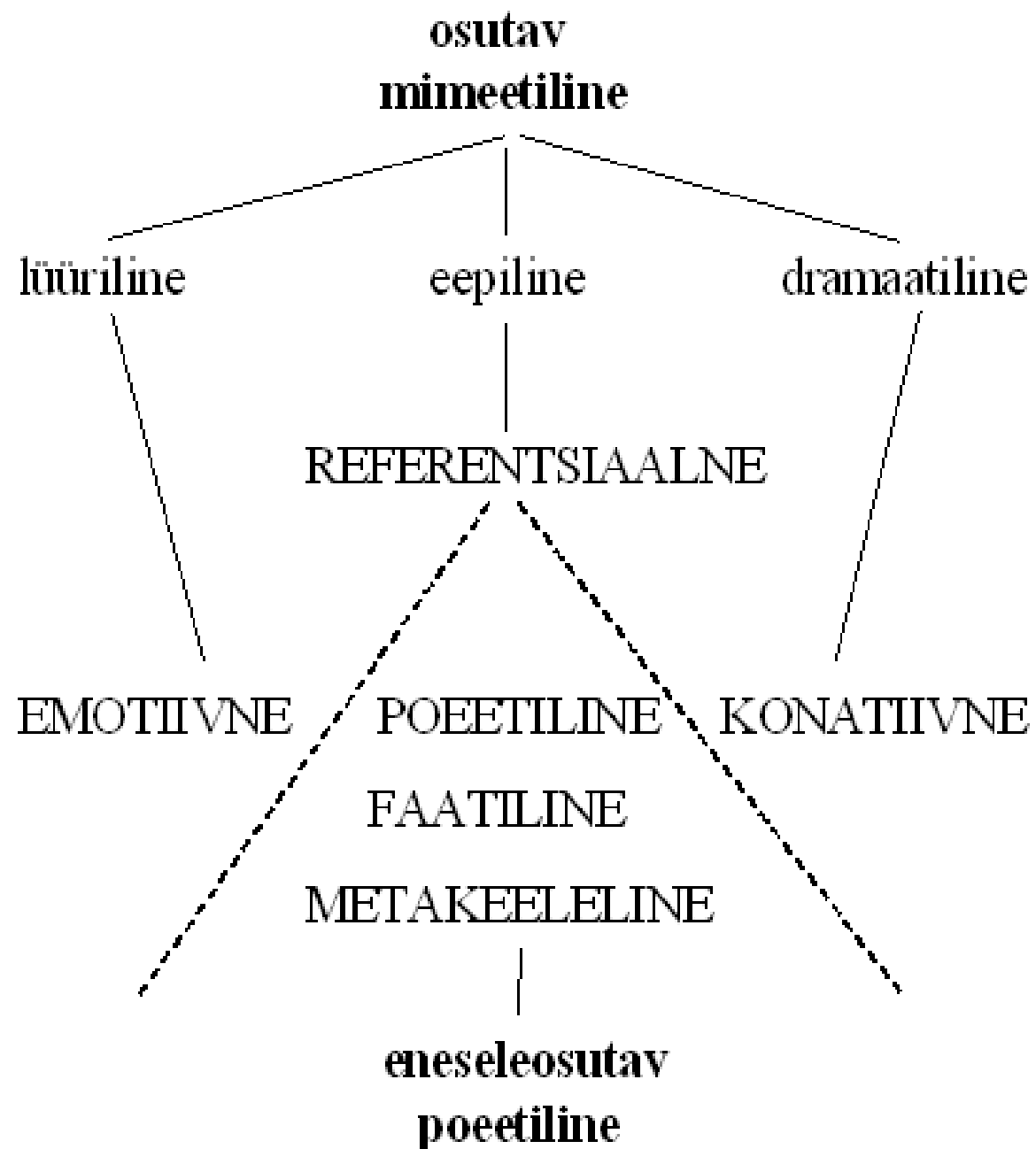
Õeldakse L , kuid mõeldakse M (kui L -i eituse ($\sim L$)).

22. joonis. Kaudne kõnetegu

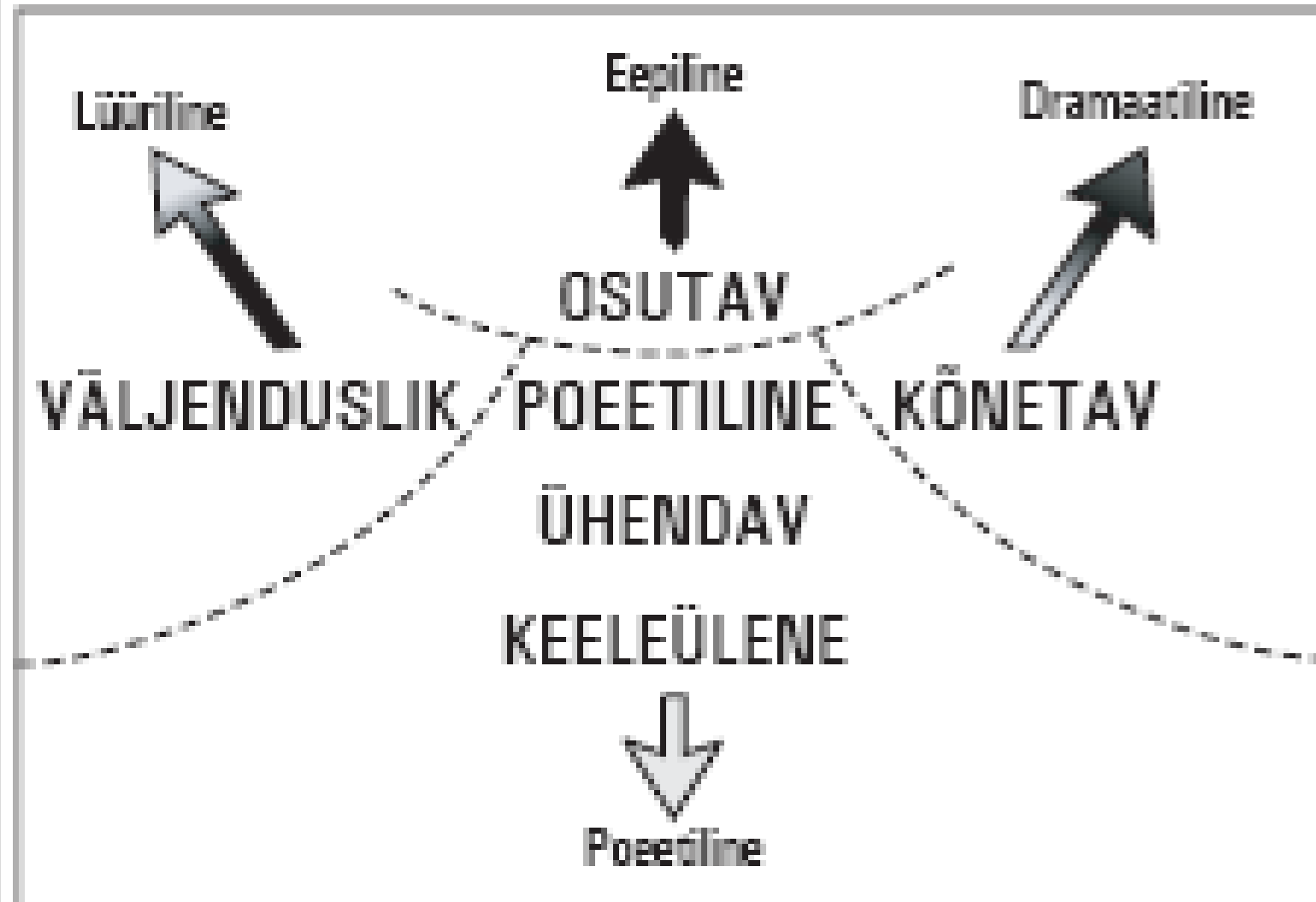

Lause x abil öeldakse L , kuid mõeldakse avaramalt M .

- **KAHE KONTEKSTI TEOORIA**
- **osutav e referentsiaalne funktsioon**
- **eneseleosutav e poeetiline funktsioon**
- kõneteo **täis-** ja **osasooritus** (*full vrs partial performance*)
- kõneteo **täis-** ja **osategu** [näit EA(p), R*//EA(p)]
- **poeetiline kõnetegu, retooriline kõnetegu**
- **üldine (retooriline) jõuväli, üldine (retooriline) tekstioperaator**
- (poeetilise) kõneteo **kitsas kontekst** (*narrow context*)
- (poeetilise) kõneteo **lai kontekst** (*broad context*)

4. joonis. Keelekasutuse rollid

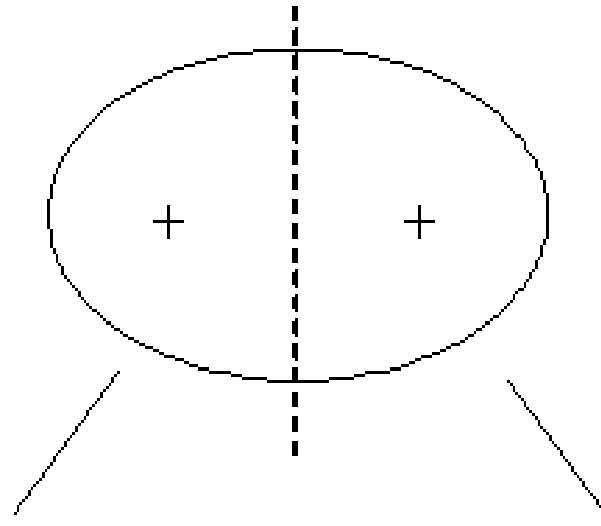
LAI KONTEKST

KITSAS KONTEKST

Sisemine sisu ja vorm, fiktsionaalne autor
Väljamõeldis, kujuteldav osutus ja usk (usk_1)
Virtuaalne/mittevirtuaalne *de re* deiksis ja kõnetead

Väline/väljenduslik sisu ja vorm, tegelik autor
Tegelikkus, skepsis usk_1 suhtes, tegelik usk (usk_2)
Tegelikud *de dicto / de se* endtaandavad kõnetead
Poetiline eneseleosutus, diskursi-deiksis

Joonis 6. Üks lausung, kaks vastuvõtutasandit.

lausungi *de dicto* / *de se* aspekt
tegelik diskursi-deiksis

lausungi *de re* aspekt
fiktsionaalne füüsiline deiksis